

Burhanettin Duran
bduran@setav.org

SEÇİM SONRASI STRATEJİLER VE TÜRKİYE'NİN ORTADOĞU SİYASETİ

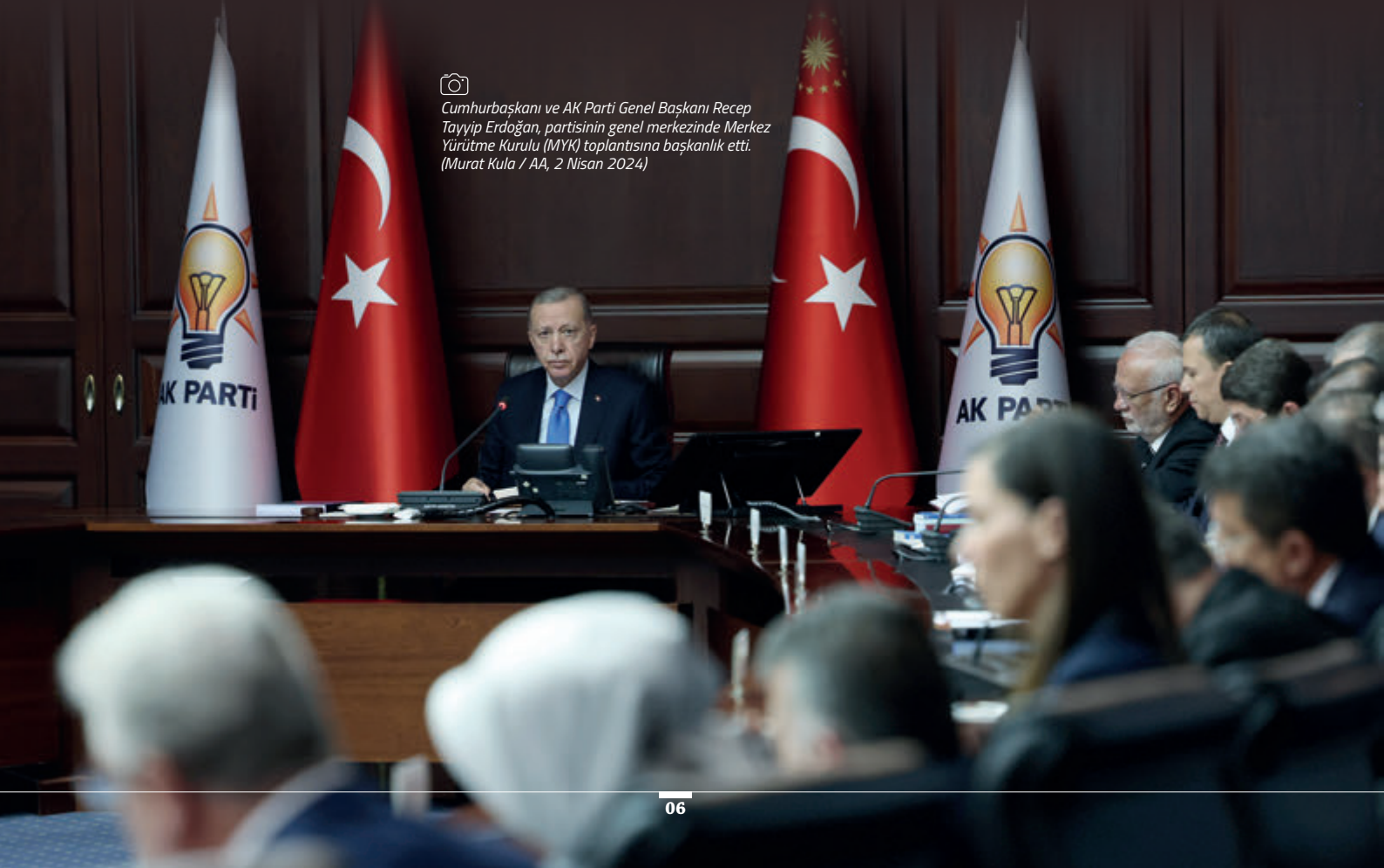
Kimlik, gelir dağılımı, siyasal sistem, demokrasi ve Türkiye'nin uluslararası sistemdeki yeri gibi birçok konu, "Yeni Anayasa" tartışması başlığı altında çok sayıda rakip söylem üretmeye aday. Ülkemizin dinamizmi, değişen sosyolojisi ve gelen dünyanın belirsizlikleri, iktidar ve muhalefeti yeni etkin politikalar oluşturmaya zorluyor.

AK Parti ve CHP, 31 Mart seçim sonuçlarını değerlendirerek önümüzdeki dönem için yol haritası hazırlıyor. Bu durum, "siyaset yapma rekabetinin" hızlanacağı yeni bir ortama gireceğimizi gösteriyor. Elbette bu ortam hem parti siyaseti hem de ekonominin gidişatı ve dış politikadaki gelişmelerin ülkemize yansımaları ile şekillenecek. Özgüveni yükselen CHP'nin yeni siyaset tarzı-girişimleri, iktidarın nasıl bir yol izlediği, İYİ Parti'nin yeni genel başkanının blok siyaseti konusundaki tercihi ve DEM Parti'nin belediyelerde ideolojik anlamda ne yaptığı siyasi gündemin başköşesinde olacak. İran-İsrail gerilimi, Gazze krizi, Rusya-Ukrayna Savaşı, Irak'ta PKK'ya operasyon, Erdoğan-Biden görüşmesi, Putin'in Türkiye ziyareti ve Kasım'daki ABD seçimleri iç siyasete etki edilecek muhtemel konular olarak öne çıkıyor.

Kimlik, gelir dağılımı, siyasal sistem, demokrasi ve Türkiye'nin uluslararası sistemdeki yeri gibi birçok konu, "Yeni Anayasa" tartışması başlığı altında çok sayıda rakip söylem üretmeye aday. Ülkemizin dinamizmi, değişen sosyolojisi ve gelen dünyanın belirsizlikleri iktidar ve muhalefeti yeni etkin politikalar oluşturmaya zorluyor. Bunların toplamına "siyasetin yeni meydan okumaları" da diyebiliriz. Cumhurbaşkanı Erdoğan, seçim sonrası partisinin ilk grup toplantısında seçimden "ders almanın ve yenilenmenin" nasıl gerçekleştirileceğinin işaretlerini sunan bir konuşma yaptı. Cumhur İttifakı'na güçlü şekilde sahip çıkan Erdoğan, partisine ve seçmenine moral-umut aşıladı. Konuşması yenilenme iradesi, mücadele kararlılığı ve millete hizmet etme ile sentezlenmişti. Erdoğan, hem muhasebeye ve gerektirdiği yenilenmeye vurgu yaptı hem de "kapsamlı, samimi ve cesur" özeleştirisinin negatif bir kampanyaya çevrilmesinin önüne geçti. Ve Türkiye'yi yönetmekle ilgili kararlılığını mücadeleden hiçbir zaman vazgeçmediğine referansla anlattı.

Cumhurbaşkanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, partisinin genel merkezinde Merkez Yürütme Kurulu (MYK) toplantısına başkanlık etti. (Murat Kula / AA, 2 Nisan 2024)

ORTADOĞU'NUN GÜNDEMİ YİNE ÇOK YOĞUN. ABD, BM GÜVENLİK KONSEYİ'NDE FİLİSTİN'İN TAM ÜYELİĞİNİ VETO EDEN TEK ÜLKE OLDU. ABD VE AB ÜLKELERİ, İRAN'A YENİ YAPTIRIMLAR GETİRİRKEN BM GENEL SEKRETERİ GUTERRES, İRAN VE İSRAİL'İ UYARARAK, ORTADOĞU'NUN FELAKETİN EŞİĞİNDE OLDUĞUNU SÖYLEDİ VE "KANLI MİSİLLEME DÖNGÜSÜNE SON VERİLMESİNİ" İSTEDİ.

Erdoğan'ın konuşması kanaatimce muhalefete de kritik mesajlar içeriyordu. "Yerel iktidar-merkezi iktidar ayrımı reddeden ve 81 ilde tek iktidar olduğunu" söyleyen şu cümleler önümüzdeki dönemin siyasetine dair muhalefete yönelikti:

Şehirlerimizin kaynaklarının terör örgütlerine, reklam ajanslarına, açgözlü fırsatçılara, tufeylilere değil, orada yaşayan insanlarımıza harcanmasını temin için gereken her şeyi yapacağız. Bölücü terör örgütünün şehirlerimize ve vatandaşlarımıza tekrar musallat olmasına kesinlikle fırsat vermeyeceğiz.

Birileri kendilerince, "yerel iktidar" "merkezi iktidar" diye Türkiye'de ikili bir yapı ihdas etmeye çalışıyor. 81 ilimizde tek bir iktidar vardır, o da 14-28 Mayıs seçimleriyle milletin ülkeyi yönetme vazifesi verdiği Cumhurbaşkanı ve kabinesidir.

Önümüzdeki dört yılın nasıl şekilleneceğinde, yerel seçimlerde birinci parti konumuna gelen CHP'nin ne yapacağı/yapmayacağı da belirleyici olacak. "Makama saygı, diyalog ve etkin muhalefet" yeni bir siyaset tarzını düşündürüyor. CHP, bir yanda ülkenin temel meselelerini iktidarla görüşerek öneriler üretmek istiyor diğer yandan sahada mitinglerle toplum kesimlerinin sorunlarına ses olmayı hedefliyor. Bu söylemler, siyasetin ziyadesiyle hareketli olacağını düşündürüyor. Özel'in Filistin konusundaki yeni söylemi ve İmamoğlu'nun dış politika konularına iddialı söylemlerle girme niyeti, CHP'nin iç siyaset-dış politika etkileşimini yeni bir tarzda yönetme isteğini gösteriyor. AK Parti ve CHP'nin "siyaset yapma rekabetini" hızlandırma anlamındaki bu hazırlıkları, demokrasimizin pekiştirilmesini işaretler. Seçim sonrasındaki "diyalog ve kapsamlı görüşme" havasının ülke meselelerinin yapıcı şekilde ele alınması sürecine dönüşmesi çok yerinde olacaktır. Yeni Anayasa tartışmaları

böylesi bir sürece katkı verecek şekilde yapılabilir. İktidarın ekonomi politikasının sonuçlarının CHP tarafından nasıl ele alınacağı, DEM Parti'nin belediyelerdeki yönetim tercihleri ve Irak'ta PKK'ya operasyon ilk test alanları olacak. Siyaset yapma rekabetinin artacağı ise neredeyse kesin.

Öte yandan İYİ Parti'de de önemli bir dönüşüm yaşanıyor. 28 Nisan günü İYİ Parti'nin olağanüstü kurultayından yeni genel başkan olarak Müsavat Dervişoğlu çıktı. Ülkü Ocakları Genel Başkanlığı, İzmir MHP İl Başkanlığı, MHP Genel Başkan Adaylığı (2012), İYİ Parti Genel Başkan Yardımcılığı ve Grup Başkanvekilliği yapan Dervişoğlu, eski genel başkan Akşener'in de desteğini alarak zorlu bir sürecin yönetimini devraldı. Akşener'in olağanüstü kurultaya gitmesinin ve yeniden aday olmamasının temel nedeni, İYİ Parti'nin 31 Mart seçimlerinden yüzde 3,76 alarak yenilgi ile çıkmasıydı elbette.

Fay hatları üzerinde kurulan İYİ Parti'nin Akşener döneminde yürüttüğü 2019 ve 2023 ittifak siyaseti bu partiye hiç iyi gelmedi. Masadan kalkmak da masaya yeniden oturmak da kırk katır mı kırk satır mı misali İYİ Parti'nin aleyhine çalıştı. Ve masaya oturan diğer sağ partiler gibi İYİ Parti de CHP ile yaptığı ittifaktan dolayı seçmenini kaybetti. Dahası, CHP'nin merkez sağ seçmene ulaşmasında aracı oldu ve özellikle İmamoğlu ve Yavaş gibi belediye başkanlarının İYİ Parti yönetimine rağmen seçmenini kendisine çekmesine fırsat oluşturdu.

Dervişoğlu yönetimindeki İYİ Parti'nin merkez sağda konumlanma ve üçüncü yol arayışının önündeki asıl tehlikenin Özel tarzı siyaset olduğu görüşümdür. Zira Özel tam da Cumhuriyet İttifakı ve CHP'yi aynı anda eleştiren "üçüncü yol siyasetinin" alanını doldurmaya niyetlenmiş görünüyor. Yani İYİ Parti başta olmak üzere diğer sağ partilerin hedeflediği alanı kapsamaya ve bura-

daki seçmen gruplarına açılmaya çalışıyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın makamına saygı gösteren Özel karşısında Dervişoğlu kurtaydaki söylemini devam ettirirse boşa düşer.

DEM Parti'nin Kürt milliyetçiliği üzerinden üçüncü yol siyaset yapma şansı, tüm marjinalite riskine rağmen, İYİ Parti'den daha fazla görünüyor. Erdoğan-Özel görüşmesinin ve yeni anayasa tartışmalarının konuşulacağı günlerde kendisini hızla toparlayacak İYİ Parti'nin yine de siyaset şansı olduğunu söylemeliyim. Özel'in yeni yaklaşımının nereye varacağını görmek gerekir. Özel yönetimindeki CHP ve Dervişoğlu yönetimindeki İYİ Parti ile DEM Parti ve YRP gibi partilerin yeni/farklı siyaset iddialarının ilk sınavları yeni Anayasa tartışması ve Irak'ta PKK'ya operasyon olacak.

Türkiye'nin Ortadoğu Diplomasisi

Ortadoğu'nun gündemi yine çok yoğun. ABD, BM Güvenlik Konseyi'nde Filistin'in tam üyeliğini veto eden tek ülke oldu. İsrail, İran'ın İsfahan'daki nükleer tesislerini vurabileceğini gösteren bir saldırı düzenledi. Tıpkı İran'ın kontrollü ve haber verilmiş 13 Nisan saldırısı gibi bu saldırı da hasar vermedi. ABD ve AB ülkeleri İran'a yeni yaptırımlar getirirken BM Genel Sekreteri Guterres, İran ve İsrail'i uyararak, Ortadoğu'nun felaketin eşiğinde olduğunu söyledi ve "kanlı misilleme döngüsüne son verilmesini" istedi. Washington'un İran ile gerilimi düşürmesi karşılığında İsrail'in Refah'a kara hareketine yeşil ışık yaktığı iddiası medyaya yansıdı. Katar Başbakanı Muhammed bin Abdurrahman bin Casim El Sani, ülkesinin İsrail ve HAMAS arasındaki arabuluculuk rolünü, istismar edildiği gerekçesiyle yeniden değerlendireceğini açıkladığı günlerde Dışişleri Bakanı Fidan da Doha'da HAMAS lideri İsmail Heniyye ile görüştü. Görüşme sonrası Fidan, "1967 sınırlarına uygun bir iki devletli çözüm sonrasında" HAMAS'ın "askeri kanadını lağvedeceğini" açıkladı. Partisinin grup toplantısında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın HAMAS'ı Kuvayı Milliye'ye benzetmesi dikkat çekti, hemen akabinde de İstanbul'a gelen, Heniyye ile görüştü. Mısır Dışişleri Bakanı

Şükri'nin ülkemize ziyareti de hem yüksek düzeyli stratejik iş birliği konseyi toplantısının hazırlıklarının hem de Gazze'de "kalıcı bir ateşkesin" müzakeresinin ana gündem maddesi olduğunu gösteriyor.

Sadece bazılarını sıraladığım bu gelişmeler, Ortadoğu'nun hem gerilimleri düşürme hem de yeni iş birlikleri oluşturma anlamında hareketliliğinin devam edeceğini gösteriyor. İran ve İsrail arasındaki misilleme döngüsü yavaşlama emareleri gösterirken İsrail-Filistin çatışmasının yeniden öne çıkması bekleniyor. Soğuk Savaş'ın bittiği ve dünyanın liberal düzene kavuştuğu söylenen 1990'larda bile savaş, terör ve işgallerin eksik olmadığı Ortadoğu'nun günümüz kaotik dünyasında istikrar, güvenlik ve barışa ulaşması zor. Geçtiğimiz onlu yıllarda ekonomik büyümesiyle bilinen Asya, şimdilerde büyümenin düşüşü, ticaretteki kriz, Çin'in Güney Asya politikası, Tayvan krizi ve ABD'nin Çin karşıtı koalisyonları genişletmesi konuları etrafında konuşuluyor.

Siyaset ustası bir lidere sahip olan AK Parti'nin muhasebe sürecini suhuletle yapması ve bu doğrultuda hem kadro hem politikalar bağlamında yenilenmesi mümkün. AK Parti önümüzdeki dört yıllık iktidar döneminde hem parti siyaseti hem de uluslararası gelişmeler bağlamında yeni fırsatlar bulacaktır. Bunun için muhasebenin kısa dönemli değil orta ve uzun vadede ısrarla uygulanan bir yol haritasına dönüşmesi gerekir.

Dişişleri Bakanı Hakan Fidan, Doha ziyaretinde Katar Başbakanı ve Dişişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdurrahman Al Sani ile bir araya geldi. (Murat Gök / AA, 17 Nisan 2024)

Bu olumsuz gidişatın gelecekte yeni çatışmalar üretmesinden çekiniliyor. Aynı şekilde Rusya'nın Avrupalı siyasetçilerinin zihninde "tehdit olarak" yerleşmesi, başta Balkanlar olmak üzere yeni gerilimlere hazırlıklı olmayı gerektiriyor. Elbette uluslararası sistemdeki kaotik çok kutupluluk; dünyanın birçok bölgesinde yeni risk, belirsizlik ve çatışma üretirken Ortadoğu'daki normalleşme trendi de İsrail-Filistin ve İsrail-İran çatışmalarına dönüştü. Kızıldeniz'deki istikrarsızlık devam ediyor. Bu çatışmaların "kalıcı hale gelmesi" ve "yenilerini tetiklemesi" bölge ülkelerinin korkulu rüyası durumunda.

İşte böylesi bir ortamda Cumhurbaşkanı Erdoğan, bölgemizin önemli konularını ele alan yeni bir aktivizm içerisinde. İsrail ve HAMAS arasında kalıcı ateşkes sağlanması, iki devletli çözüm gündeminin korunması, İran-İsrail gerginliğinin yumuşatılması, Irak'ta PKK'ya operasyon, Mısır ile

Gazze'den Libya'ya kadar birçok konuda stratejik iş birliğine gidiş, Körfez ülkelerinin güvenliğinin pekiştirilmesi, Somali ile güvenlik iş birliğinin diğer bazı Afrika ülkeleri ile de yapılması ve Kızıldeniz'de istikrarın sağlanması gibi konular, Türk diplomasisinin ilgi alanında olacak. Elbette bu aktivizm Türk-Amerikan ilişkileri, AB ve Yunanistan bağlamında da yeni müzakerelerle sürececek. Türkiye'nin talebi ile daha ileri bir tarihe ertelenen Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Washington ziyaretinin hem ikili ilişkiler hem de bölge siyaseti açısından belirleyici olması beklenir. Erdoğan-Obama ve Erdoğan-Trump görüşmeleri sonrası ilişkilerin seyirindeki değişim bir örnek olarak hatırlanabilir. F-16 satışı ve İsveç'in üyeliğine onay ile başlayan olumlu atmosferin yeni iş birliği konularını da beraberinde getirmesi için her iki taraf çaba sarf ediyor. Kaotik çok kutuplu dünyada yükselen güçlerden birisi olan Türkiye ile çalışmanın önemi, büyük güçlerin giderek daha çok fark edebilecekleri bir konu olacak. **■**

